

Socijalni partneri i ravnopravnost spolova u Europi

Izvršni sažetak

Uvod

Sve veće sudjelovanje žena na tržištu rada pokrenulo je promjene u načinu na koji europske organizacije socijalnih partnera rješavaju rodna pitanja. Njihove organizacijske i kolektivne pregovaračke strukture, kojima su kroz povijest dominirali muškarci, morale su se prilagoditi kao bi uključile pitanja ravnopravnosti spolova. Ovo izvješće ispituje mjeru do koje socijalni partneri uključuju ravnopravnost spolova u svojim organizacijama i u donošenju politika na europskoj i nacionalnoj razini. Ispituje razlike između prioriteta dodijeljenog rodnim pitanjima među socijalnim partnerima u različitim zemljama i mogućih čimbenika u pozadini tih razlika. Konačno, razmatra glavne izazove s kojima se suočavaju socijalni partneri pri pokušajima promicanja ravnopravnosti spolova unutar svojih organizacija i na širem tržištu rada. Zaključci se temelje na doprinosima Eurofoundove mreže europskih dopisnika koja obuhvaća sve države članice EU-a i Norvešku.

Politički kontekst

Unatoč provedbi načela ravnopravnosti spolova i u sporazumima i u ciljevima politika na razini EU-a, rodne su razlike još uvijek očigledne u pogledu pristupa tržištu rada, obrazaca zapošljavanja i radnih uvjeta. Rodni jaz vidljiv je u pogledu vodoravne i okomite segregacije po zanimanjima, razlika u plaćama, sudjelovanja u odlučivanju i nejednake podjele kućanskih poslova i odgovornosti skrbi.

U tom kontekstu europski socijalni partneri imaju važnu ulogu u oblikovanju europskog radnog zakonodavstva i zakonodavstva protiv diskriminacije te, u nekim slučajevima, u provedbi mjerodavnih političkih inicijativa. Godine 2005. europske organizacije socijalnih partnera iz međuindustrijskih tvrtki BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP i ETUC donijele su Okvir za djelovanje na ravnopravnost spolova koji provode njihove organizacije

članice na nacionalnoj razini. Okvir je uključivao četiri prioriteta za djelovanje:

- rješavanje pitanja rodnih uloga
- promicanje žena u odlučivanju
- ravnotežu između poslovnog i privatnog života
- rješavanje razlike u prihodima na temelju roda.

Socijalni partneri na nacionalnoj razini mogu utjecati na ova i druga politička područja koja utječu na ravnopravnost spolova oblikujući zakonodavstvo putem trojnog savjetovanja i putem svoje uloge u dvostranom kolektivnom pregovaranju na nacionalnoj, sektorskoj razini ili razini društva, u kojima mogu raditi na poboljšanju plaće, radnih uvjeta i mogućnosti muškaraca i žena da usklađuju poslovni i privatni život.

Osnovni pokazatelji

Studija pokazuje da među zemljama postoje znatne razlike u razini prioriteta prema unutarnjim i vanjskim mjerama socijalnih partnera glede ravnopravnosti spolova. U 17 država članica organizacije socijalnih partnera izvijestile su o relativno dobro razvijenim unutarnjim i/ili vanjskim politikama, dok su u sedam zemalja aktivnosti ravnopravnosti spolova uglavnom bile ograničene na mjere sindikata. U četirima zemljama ni poslodavci ni sindikati nisu imali definirane politike ili prioritete za rješavanje pitanja u vezi s ravnopravnošću spolova.

Odnos između razine predanosti socijalnih partnera ovom pitanju i učinka u pogledu ravnopravnosti spolova po zemljama (ili, zapravo, sustava njihovih industrijskih odnosa) nije jasan. Dok u nekim zemljama postoji snažna povezanost, u drugima, kao što su Grčka i Italija, visoka razina predanosti socijalnih partnera pitanju ravnopravnosti spolova ne

odražava se na pozitivan učinak na Indeksu ravnopravnosti spolova. Slično tome, ne pojavljuje se specifičan uzorak u pogledu sustava industrijskih veza: izviješteno je o dobro razvijenim aktivnostima ravnopravnosti spolova među organizacijama socijalnih partnera u različitim vrstama sustava socijalnog dijaloga, i na razini uključenosti u trojnom odlučivanju i pri centralizaciji sustava kolektivnog pregovaranja.

Studija također pokazuje da su vanjske strategije socijalnih partnera za ravnopravnost spolova znatno bolje razvijene od njihovih internih mjera: primjerice, promicanje žena u odlučivanju ili jednakost rodno osviještene politike u svim politikama i procesima socijalnih partnera. Istraživanje je otkrilo da su vršne nacionalne organizacije provodile prilično ograničene inicijative u zadnjih pet godina kako bi poboljšale ostvarenje unutrašnje ravnopravnosti i zastupljenosti žena na položajima koji donose odluke.

Općenito, unutarnji akcijski planovi i strategije češće su razvijeniji među sindikalnim organizacijama nego među organizacijama poslodavca: Trinaest država članica izvjestilo je o tome da njihovi sindikati imaju takve planove i strategije, a samo pet izvjestilo je o tome da ih imaju organizacije poslodavca. Glavni alati koje razvijaju organizacije socijalnih partnera za održavanje ravnopravnosti spolova u svojim organizacijama jesu sustavi kvota (i za povećanje broja žena na položajima na kojima se odlučuje i za kolektivno pregovaranje), osposobljavanje i aktivnosti podizanja svijesti, koje najčešće rezultiraju izradom priručnika i smjernica.

Vanjska djelovanja usmjerena su na kampanje i edukativne aktivnosti te na integraciju mjera uključivanja ravnopravnosti spolova i, posebice, mjera za ravnotežu poslovnog i privatnog života u nacionalne politike ili kolektivne sporazume.

Iako globalna gospodarska kriza općenito nije utjecala na stav socijalnih partnera prema ravnopravnosti spolova, napredak u pogledu tog pitanja u nekim je zemljama onemogućen. U drugim se zemljama rodna razlika u zaposlenosti smanjila, no većinom je to rezultat lošijih izgleda za zapošljavanje za muškarce zbog gubitka poslova u sektorima u kojima su muškarci tradicionalno dominantni. Istraživanje pokazuje štetan utjecaj na obveze ravnopravnosti spolova u onim državama članicama koje su najteže pogođene gospodarskom krizom zbog kombiniranog učinka manje resursa i konkurentnih prioriteta povezanih s ostalim problemima koji se pojavljuju.

Političke smjernice

- Kao što je pokazalo izvješće o evaluaciji socijalnih partnera o provedbi Okvira za djelovanje na ravnopravnost spolova te objavljivanje *Kompleta alata za ravnopravnost spolova u praksi*, organizacije europskih i nacionalnih socijalnih partnera poduzimaju značajne mjere kojima podržavaju ravnopravnost spolova. Međutim, istraživanje naglašava da se treba činiti više u promicanju ravnopravnosti spolova unutar organizacija socijalnih partnera te kako bi se osiguralo da unutarnje i vanjske mjere glede ravnopravnosti spolova ostanu prioritet pri rješavanju postojećih rodnih jazova.
- Jasno je da socijalni partneri imaju velik utjecaj u područjima koja su izravno povezana s poslovnim životom, a gdje priroda sustava industrijskih veza (te stoga i razina uključenosti socijalnih partnera u odlučivanje na različitim razinama) može utjecati na učinak koji njihova obveza može imati na lokalnoj razini.
- Aktivnosti socijalnih partnera u području ravnopravnosti spolova često uključuju kampanje i edukaciju te su uglavnom usredotočene na pitanja kao što je ravnoteža poslovnog i privatnog života umjesto da budu „transformativne” glede bavljenja nekim glavnim uzrocima neravnopravnosti spolova. Iako bi bavljenje glavnim uzrocima ravnopravnosti spolova djelomično moglo biti izvan nadležnosti organizacija socijalnih partnera, one svakako imaju iznimno važnu ulogu u sklopu odgovornosti i mjera u svojoj nadležnosti.
- Iako se ulažu napor u rješavanje razlike u prihodima na temelju spola, oni su ograničeni na relativno mali broj zemalja i pretežito se odnose na opće kampanje umjesto, primjerice, napora da se reklasificiraju zanimanja u kojima dominiraju žene. Ostvarenje posljednje navedenog očito predstavlja veći izazov te može imati znatan učinak na troškove za neke poslodavce.
- Nedostatak snažnih internih strategija koje podupiru ravnopravnost spolova u organizacijama socijalnih partnera može utjecati na njihovu sposobnost zapošljavanja i zadržavanja najboljih i najpametnijih među njihovim organizacijama članicama. Kad je riječ o sindikatima, potencijalni rast ženskog članstva može dovesti do sve veće razlike u zastupljenosti ako ne postoji odgovarajući rast u broju žena koje sudjeluju u mjerodavnim upravljačkim i predstavničkim tijelima.

Dodatne informacije

Izvješće *Social partners and gender equality in Europe* („Socijalni partneri i ravnopravnost spolova u Europi”) možete naći na internetskoj stranici: <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Za više informacija obratite se Jorgeu Cabritu, voditelju istraživanja, na jca@eurofound.europa.eu